

Związek Harcerstwa
Rzeczypospolitej

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Załącznik nr 9 do Instrukcji organizacji wyjazdów i półkolonii

Sytuacje kryzysowe

Ściąga dla kadry instruktorskiej ZHR

(materiał opracowany w 2023 roku, do wykorzystania w przydatnym dla Was zakresie)

Niniejsza „Ściąga w razie sytuacji kryzysowych” jest uzupełnieniem do „Instrukcji” i ma za zadanie być skompresowaną pomocą dla komendantów w sytuacjach nagłych. Dokument jest zgodny z:

- ✓ Instrukcją dotyczącą sytuacji kryzysowej na obozie;
- ✓ Regulaminem bezpieczeństwa harcerzek i harcerzy oraz majątku;
- ✓ Wytycznymi współpracy ZHR z mediami;
- ✓ Protokołem uzgodnień w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa na obozach harcerskich pod namiotami 2019.

Dokument ten jest zbiorem najważniejszych wytycznych oraz dobrych praktyk i nie zwalnia ze znajomości powyższych dokumentów. Zalecamy, aby na obozach używać go jako uzupełnienie obowiązujących instrukcji i regulaminów.

I. Bezpieczeństwo Harcerek i Harcerzy

DZIAŁANIA PREWENCYJNE:

1. Obowiązkowo zgłosić fakt organizacji obozu/kolonii u odpowiednich służb:
 - a. lokalne Centrum Zarządzania Kryzysowego;
 - b. GOPR, TOPR, WOPR (w zależności od lokalizacji i charakteru wyjazdu);
 - c. Służba Zdrowia;
 - d. Policja;
 - e. najbliższe jednostki Straży Pożarnej (Państwowa Straż Pożarna i Ochotnicza Straż Pożarna);
 - f. w przypadku obozów pod namiotami ustalenie i organizacja miejsca bezpiecznego schronienia.
2. Przed rozpoczęciem obozu poproś te służby o udzielenie informacji na temat procedur - jak należy się zachowywać w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych.
 - a. dostosuj instrukcje ewakuacji nagłej i prewencyjnej do warunków panujących na obozie, omów ją z komendą.
 - b. ustal sposób komunikacji z najbliższą jednostką Państwowej Straży Pożarnej.

DALSZE DZIAŁANIA:

1. Na podstawie Regulaminu bezpieczeństwa harcerek i harcerzy oraz majątku związku, a także regulaminów i przepisów obowiązujących na danym terenie (np. parku narodowego):

- a. **opracuj zasady bezpieczeństwa na wypadek sytuacji kryzysowej** (ustal sygnały alarmowe - sygnały długie 3-sekundowe z przerwami 1-sekundowymi, powtarzane pięciokrotnie), określ miejsce zbiórki, miejsce ewakuacji, oznakowanie drogi ewakuacyjnej (widocznej również w nocy np. odbłaski), przydziel zadania kadrze obozu);
- b. poinstruuuj komendę obozu jakie są ich zadania;
- c. **zapoznaj z instrukcją uczestników** (pierwszego dnia obozu pokaż uczestnikom miejsce ewakuacji);
- d. przed każdym działaniem jasno określ i przypomnij zasady, którym mają się podporządkować (kąpiel, służba kuchenna, gra terenowa, warta nocna, itd.);
- e. pamiętaj o codziennym, dwukrotnym zameldowaniu ilości osób znajdujących się na terenie obozu Państwowej Straży Pożarnej;
- f. w przypadku obozów wędrownych, zgłoś gdy będziecie wychodzić oraz gdy dotrzecie do miejsca noclegowego.

2. **Przeprowadź w 2 lub 3 dniu obozu/kolonii ćwiczebny alarm ewakuacyjny:**

- a. poinformuj uczestników o planowanym alarmie i wyjaśnij zasady zachowania;
- b. określ cel i założenia próbnego alarmu;
- c. omów przebieg i efekty alarmu ewakuacyjnego – spisz raport;
- d. instruktorzy – wychowawcy wpisują w prowadzonych dziennikach zajęć informację o przeprowadzonym alarmie.

3. **Najpóźniej w połowie obozu / kolonii przeprowadź alarm ewakuacyjny bez zapowiedzi.**
 - a. omów przebieg i efekty alarmu ewakuacyjnego – spisz raport;
 - b. instruktorzy – wychowawcy wpisują w prowadzonych dziennikach zajęć informację o przeprowadzonym alarmie.
4. Przeprowadź w pierwszych dniach obozu/kolonii:
 - a. szkolenie z zasad obchodzenia się ze sprzętem pionierskim i innym sprzętem obozowym oraz zasad przeciwpożarowych (w pierwszych godzinach obozu);
 - b. szkolenie z zasad poruszania się po drogach (przemarsz zorganizowaną kolumną; oznakowanie uczestników itd.);
 - c. szkolenie z zasad kąpiel i korzystania z kąpieliska, również w czasie pełnienia służby kuchennej;
 - d. szkolenie z pierwszej pomocy (przed wyjazdem na obóz oraz w 2 lub 3 dniu obozu);
 - e. **potwierdź podpisami uczestników zapoznanie się z regulaminami i instrukcjami obozowymi.**
5. Wyznacz jedną osobę odpowiedzialną za **zabezpieczenie medyczne** obozu, do której obowiązków będzie należało:
 - a. zorganizowanie doraźnej, szybkiej pomocy medycznej w nagłych wypadkach;
 - b. zorganizowanie pomocy medycznej w mniej pilnych przypadkach;
 - c. wyposażenie apteczki przed obozem oraz jej bieżące uzupełnianie;
 - d. przeszkolenie uczestników w zakresie pierwszej pomocy;
 - e. zebranie oraz przechowywanie w dostępnym miejscu numerów kontaktowych do odpowiednich służb (oprócz standardowych telefonów alarmowych);
6. Regularnie sprawdzaj prognozę pogody, np. poprzez lokalne Centrum Zarządzania Kryzysowego, aplikacje pogodowe (np. burzowo.info, Monitor Burz itp.).
7. Miej zawsze naładowany i działający przynajmniej jeden telefon komórkowy.
8. **W sytuacji pogarszających się warunków np. pogodowych możesz zarządzić ewakuację prewencyjną i udać się z uczestnikami do miejsca bezpiecznego schronienia.**

EWAKUACJA PREWENCYJNA PROPONOWANY SCENARIUSZ

1. W czasie rozważania konieczności podjęcia takiej decyzji, zwołaj wszystkich uczestników na teren obozu (zabroń wychodzenia poza teren obozu, przywołaj chatkowiczów itd.). Warto skonsultować decyzję z Centrum Zarządzania Kryzysowego i Państwową Strażą Pożarną. Jednak to komendant obozu podejmuje ostateczną decyzję o ewakuacji prewencyjnej.
2. Po podjęciu decyzji o ewakuacji skontaktuj się z Państwową Strażą Pożarną oraz wyznaczoną osobą w Zarządzie Okręgu i **poinformuj o zarządzanej ewakuacji.**
3. Skontaktuj się z miejscem bezpiecznego schronienia i uprzedź wasze przyjście.
4. Ustal sposób przekazania tej informacji jednostkom biorącym udział w wyjeździe (najlepiej aby przekazał ją drużynowy swojej drużynie).

5. Ustal miejsce i godzinę zbiórki uczestników obozu. Uczestnicy biorą ze sobą najpotrzebniejszy biwakowy sprzęt (śpiwór, karimata, menażka, itp.). Sprzętu biwakowego nie bierzecie jeśli ewakuacja odbywa się w dzień i nie przewidujecie konieczności nocowania.
6. Przed wymarszem **sprawdź czy ilość uczestników się zgadza**, w razie niezgodności (brakuje kogoś) stwórz grupę poszukiwawczą w składzie której wskazane jest aby był wychowawca zaginionej osoby.
7. Wyznacz osoby, które będą **prowadzić kolumnę**, zapewnij im widoczność (kamizelki odblaskowe), pamiętaj o światłach na początku (białe), co ok 10-15 osób (białe) i na końcu kolumny (żółte). Poruszajcie się po prawej stronie drogi, pod warunkiem że jest dobra widoczność. W warunkach niedostatecznej widoczności (noc, mgła, deszcz, itp.) zabronione jest poruszanie się kolumny po drogach. W takiej sytuacji drużyny poruszają się po drodze pojedynczo (jedna drużyna idzie razem, a nie cały obóz w kolumnie) jak najbliżej lewej strony jezdni i każdorazowo ustępując z drogi nadjeżdżającym pojazdom. Drużynowy jest widoczny (kamizelka odblaskowa).
8. Zapewnij transport osobom, które są chore lub mają trudność w poruszaniu się, zabierz apteczkę.
9. Zabezpiecz dokumenty obozowe (np. schowaj w aucie).
10. Zapewnij (jeśli przewidujesz dłuższy pobyt to zabierz ze sobą) dla uczestników odpowiednią ilość prowiantu i wody.
11. Wyślij wyznaczoną osobę do miejsca bezpiecznego schronienia, niech je otworzy i przygotuje.
12. **Po dotarciu uczestników na miejsce bezpiecznego schronienia zgłoś straży pożarnej oraz w Zarządzie Okręgu przybycie.**
13. Zredaguj krótką wiadomość SMS o ewakuacji, którą drużynowi wysyłają rodzicom.
14. Po ustąpieniu zagrożenia jedź na teren obozu wraz z zespołem sprawdzającym stan obozu, w przypadku sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu uczestników podejmij odpowiednie kroki (np. zamelduj strażakom o wiatrołomach). W przypadku trudności w dotarciu na teren obozu poczekaj na specjalistyczną pomoc.
15. W sytuacji, gdy nie ma zagrożenia, możesz podjąć decyzję o powrocie na teren obozu, poinformuj o tym straż pożarną i Zarząd Okręgu. Może okazać się, że strażacy będą chcieli sprawdzić miejsce obozu zanim na nie wrócicie.
16. Zredaguj krótką wiadomość SMS o zakończeniu ewakuacji i powrocie do obozu, którą drużynowi wysyłają rodzicom.
17. Instruktorzy – wychowawcy wpisują w prowadzonych dziennikach zajęć informację o przeprowadzonej ewakuacji prewencyjnej.
18. Omów przebieg i efekty ewakuacji prewencyjnej – spisz raport.
19. **M E D I A - nie podejmuj na temat ewakuacji prewencyjnej rozmów z dziennikarzami, prasą czy telewizją. Nie wpuszczaj przedstawicieli mediów na teren obozu. Zainteresowane osoby odeślij do rzecznika okręgu lub do rzecznika ZHR.**

II. Wypadek

Wypadek oznacza nieoczekiwaną sytuację zagrażającą życiu, zdrowiu lub skutkującą śmiercią uczestnika lub uczestników (utopienie, uszkodzenie ciała, zaginięcie, utrata przytomności, utrata życia lub zdrowia w wyniku pożaru, powodzi, huraganu, wypadku autobusu z uczestnikami, wypadku samochodowego etc.)

POSTĘPOWANIE W SYTUACJI WYPADKU

1. Jeśli zajdzie taka potrzeba – ogłosz alarm. Wydawaj jasne i zrozumiałe polecenia.
2. Udziel pierwszej pomocy osobom poszkodowanym.
3. Wezwij fachową pomoc: zawiadom odpowiednie służby o waszej sytuacji i poproś o pomoc oraz wskazówki dotyczące dalszego postępowania.
 - a. telefon alarmowy z tel. komórkowego 112 – wspólny telefon do wszystkich służb
 - b. Pogotowie Ratunkowe tel. 999
 - c. Straż Pożarna tel. 998
 - d. Policja tel. 997
4. Chroń osoby, które nie zostały poszkodowane – dzieci i osoby niepełnoletnie nie powinny brać udziału w bezpośredniej akcji ratunkowej.
5. Na bieżąco sprawdzaj stan liczebny uczestników (wspólnie z wychowawcami).

TELEFONY ALARMOWE – PIERWSZEGO KONTAKTU

6. Powiadom przełożonych o zdarzeniu (jedną z wymienionych poniżej osób):

NUMER ALARMOWY - PIERWSZEGO KONTAKTU:

Przewodniczący Zarządu:

Komendantka Chorągwi:

Komendant Chorągwi:

Członek ZO (ds. HAL):

W przypadku gdy kontaktu nie uda się nawiązać z kimś z powyższej listy zadzwoń do:

Członka Naczelnictwa:

Kontakt do Bezpiecznego ZHRu:

Kontakt w sprawie wsparcia psychologicznego:

7. Następnie komendant lub upoważniony przez niego członek kadry o każdym wypadku podczas obozu lub biwaku **zawiadamia niezwłocznie:**
 - a. rodziców uczestnika, który uległ wypadkowi, albo osobę wskazaną przez pełnoletniego uczestnika w karcie kwalifikacyjnej;
 - b. prokuratora - w razie wypadku śmiertelnego, ciężkiego lub zbiorowego;
 - c. państwowego inspektora sanitarnego - w przypadku zatrucia pokarmowego, do którego doszło na terenie kraju, w przypadku zakażenia chorobą zakaźną;
 - d. dodatkowo w przypadku obozu lub biwaku będącego wypoczynkiem (HAL/HAZ).

Zarząd Okręgu powiadomi - kuratora oświaty właściwego ze względu na siedzibę organizatora wypoczynku oraz kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji obozu lub biwaku będącego wypoczynkiem.

Miejsce wypadku należy zabezpieczyć do czasu sporządzenia protokołu powypadkowego (niczego w nim nie ruszać!)

DALSZE DZIAŁANIA

1. Służby ratownicze i organy ścigania:

- a. Przygotuj dokumentację obozową – zwłaszcza **karty uczestników**, które zawierają informacje na temat zdrowia uczestników i mogą być pomocne podczas akcji ratunkowych.
- b. W wypadku przesłuchania przez Prokuratora lub Policję mów tylko o tym, czego jesteś pewien, a nie to co się Tobie wydaje.
- c. Przesłuchanie osób niepełnoletnich może się odbyć jedynie w wyjątkowych sytuacjach, w warunkach określonych przez właściwe przepisy prawa.

2. Rodzice pozostałych uczestników:

Jeśli zajdzie taka potrzeba, w zależności od skali i rodzaju zdarzenia poinformuj rodziców pozostałych uczestników wyjazdu. W rozmowie bądź opanowany i powściągliwy. Pamiętaj, że Twoje słowa mogą być odebrane przez rozmówcę inaczej niż zamierzałeś (szczególnie, jeśli jesteś pod wpływem emocji, w sytuacji wyjątkowo trudnej poproś o wsparcie Zarząd Okręgu lub Komendanta Chorągwi).

3. Media

- a. Nie wpuszczaj mediów na teren obozu i miejsce wypadku (nie dopuszczaj do kontaktu z uczestnikami i instruktorami). W razie problemów poproś o pomoc Policję.
- b. Na wypadek zainteresowania ze strony mediów nie udzielaj żadnych informacji tylko skieruj dziennikarzy do osoby z Zarządu Okręgu lub Komendy Chorągwi, którą informowałeś o zdarzeniu (jw.).

4. Roszczenia osób poszkodowanych:

W razie jakichkolwiek roszczeń wysuwanych przez osoby poszkodowane (rodzice, sąsiedzi, właściele utraconego mienia, itp.) nie podejmuj żadnych rozmów i ustaleń – nie jesteś upoważniony do odpowiadania na jakiekolwiek pytania. Przekaż nr telefonu i/lub adresy do Zarządu Okręgu.

5. Odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia **NNW**

Protokół powypadkowy (oddzielnie dla każdego poszkodowanego), zawiera:

- ✓ imię, nazwisko i adres zamieszkania uczestnika, który uległ wypadkowi,
- ✓ okoliczności wypadku,
- ✓ działania podjęte w związku z wypadkiem,
- ✓ skutki wypadku,
- ✓ miejscowość lub miejsce i datę sporządzenia protokołu oraz podpis osoby sporządzającej protokół,
- ✓ w postępowaniu powypadkowym może uczestniczyć jako obserwator przedstawiciel kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji obozu lub biwaku będącego wypoczynkiem.

- a. do wypłaty odszkodowania niezbędna będzie wszelka dokumentacja medyczna związana z wypadkiem.
- b. bądź skrupulatny w jej zbieraniu przy każdej interwencji medycznej. Wpłata odszkodowania będzie możliwa dopiero po zakończeniu leczenia i złożeniu pełnej dokumentacji medycznej.

- c. w razie przejęcia leczenia przez rodziców poinformuj ich o tym i poproś, aby swoje roszczenia składali w porozumieniu z Okręgiem.
 - d. Przed przekazaniem rodzicom oryginalnej dokumentacji medycznej zrób jej kopię.
- 6. Spisz protokół powypadkowy dla ubezpieczyciela i wszystkie okoliczności zdarzenia dopóki je jeszcze pamiętasz.
- 7. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach, po jednym dla rodziców uczestnika, który uległ wypadkowi, albo pełnoletniego uczestnika, który uległ wypadkowi, lub osoby wskazanej przez niego w karcie kwalifikacyjnej, organizatora wypoczynku i kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji obozu lub biwaku będącego wypoczynkiem. Komendant wypoczynku niezwłocznie przesyła kopię protokołu do Zarządu Okręgu.

III. Wskazówki dotyczące postępowania w sytuacji kryzysu psychicznego

- 1. W celu zapobiegania kryzysom psychicznym na obozie:
 - a. Zapoznaj się z materiałami Zespołu Wsparcia Psychologicznego ZHR, zwłaszcza z "Teczką HAL 2023": bit.ly/materialywsparcie.
 - b. Pokaż te materiały kadrze zgrupowania i drużynowym. Zapoznajcie się z nimi na jednej z pierwszych odpraw. Wydrukuj dwustronnie w kolorze, załaminuj i trzymaj w dostępnym miejscu. Jeśli możesz, wręcz komplet każdemu drużynowemu.
 - c. Na ile to możliwe, dbaj o dobrostan kadry. Stwórz atmosferę sprzyjającą temu, żeby ujawniać trudności i bez lęku prosić o pomoc. Unikaj presji na prowadzenie zajęć w każdej minucie wyjazdu kosztem snu, prania, jedzenia, picia i korzystania z toalety przez kadrę i uczestników.
 - d. Trudne sytuacje omawiajcie, zanim przerodzą się w poważny kryzys, np. z członkami Zespołu Wsparcia Psychologicznego ZHR. Od dn. 24.06 do dn. 31.07.2023 w godz. 18:00-22:00 możecie odbywać konsultacje z Zespołem Wsparcia Psychologicznego dzwoniąc na numer: **537 667 200**. W sierpniu i w czasie roku szkolnego na konsultacje umawiacie się wg normalnych zasad opisanych na naszej stronie.
- 2. W przypadku wystąpienia kryzysu psychicznego na obozie:
 - a. Skorzystaj z wybranych kart z "Teczki HAL 2023" i/lub materiałów video oraz pdf z naszej bazy. Znajdziesz je na bit.ly/strefawsparcia (hasło: 4nadranem) oraz bit.ly/materialywsparcie.
 - b. Dzwonź na 112, jeśli zagrożone jest zdrowie i życie kogokolwiek.
 - c. W przypadku pilnej potrzeby konsultacji poza godzinami działania naszego telefonu lub gdyby linia była zajęta, korzystajcie z ogólnodostępnych telefonów zaufania. Wykaz znajduje się na www.zhr.pl/wsparcie i na jednej z kart w "Teczce HAL 2023".
 - d. Jeśli jest wystarczająco bezpiecznie i potrzebujesz konsultacji, omów sposób postępowania, dzwoniąc na **Telefon Pełen Wsparcia: 537 667 200**.
- 3. Po sytuacji kryzysowej i potencjalnie traumatycznej:
 - a. Postępuj zgodnie z Instrukcją dotyczącą sytuacji kryzysowych na obozie

- b. Możesz skorzystać z pomocy postwencyjnej Zespołu Wsparcia Psychologicznego ZHR w formie konsultacji telefonicznych (**537 667 200**) lub zapraszając członków zespołu na miejsce: bit.ly/zamawiamwsparcie lub telefon.
- c. Oceń, na ile sytuacja dotknęła członków kadry i czy mogą kontynuować pełnienie swoich funkcji. Sprawdź to ponownie po 24 i 48 godz., gdy mija faza szoku. Jeśli jest taka potrzeba, szukaj zastępstwa i profesjonalnej pomocy dla członków kadry. Jeśli poważny kryzys przechodzi zbyt duża liczba osób z kadry, należy wezwać instruktorów z zewnątrz, przeorganizować zgrupowanie (np. z dwóch drużyn zrobić dwie "grupy kolonijne", które realizują program razem), a nawet rozważyć zamknięcie obozu/ kolonii (w porozumieniu z zarządem Okręgu).

4. Kwestie finansowe:

- a. W ramach dotacji z Ministerstwa Edukacji i Nauki będziemy mogli już wkrótce sfinansować lub dofinansować specjalistyczne usługi z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, których będziecie potrzebowali (Wy, kadry lub uczestnicy). Oznacza to, że:
 - i. W nagłej potrzebie możecie skorzystać z usług specjalistycznych w czasie obozu nie ponosząc kosztów, albo tylko część (aby omówić szczegóły, dzwońcie na Telefon Pełen Wsparcia).
 - ii. W czasie rozmowy, w której sugerujecie komuś (lub jego rodzicom) skorzystanie z profesjonalnej pomocy, możecie od razu informować o możliwości dofinansowania.
- b. Szczegóły organizacyjne podamy wkrótce w Informatorze Wspierającym i na stronie bit.ly/strefawsparcia (hasło: 4nadranem).

Opracowanie (2023):

phm. Aneta Pankiewicz HR wraz z zespołem

Podpisy członków kadry obozu:

Oświadczam, że zapoznałem się z powyższą instrukcją postępowania w sytuacji kryzysowej:

1. Komendant/-ka
2. Kwatermistrz/-yni
3. Opieka medyczna
4. Wychowawca 1
5. Wychowawca 2
6.
7.